

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права

Яцина М. О.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН»**

для здобувачів денної форми навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право»,
ОПП «Міжнародне та європейське право»
(7 семестр)

Івано-Франківськ – 2024

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 11 від 6 червня 2024 року).

Затверджено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту (протокол №1 від 27 вересня 2024 року).

Рецензенти:

Козич Ігор Васильович — завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту, доктор юридичних наук, професор;

Медицький Ігор Богданович — професор кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту, доктор юридичних наук, професор.

Яцина М. О. Методичні вказівки для організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Кримінальне законодавство європейських країн» для здобувачів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», ОПП «Міжнародне та європейське право» (7 семестр). Івано-Франківськ : Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 28 с.

Методичні вказівки містять рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Кримінальне законодавство європейських країн». До кожної теми подано методичні рекомендації, питання для самостійного опрацювання, практичні завдання, питання для самоконтролю та перелік рекомендованої літератури. Окремо наведено форми контролю й критерії оцінювання самостійної роботи та орієнтовні теми індивідуальних завдань.

Методичні вказівки призначені для викладачів та здобувачів вищої освіти Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

© Яцина М. О., 2024

© Навчально-науковий юридичний інститут

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
Загальні методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи	5
Розподіл годин самостійної роботи за темами	6
Тема 1. Поняття сучасного порівняльного кримінального права	7
Тема 2. Історія розвитку кримінального права континентальної Європи	8
Тема 3. Тенденції розвитку кримінального права у Європі	9
Тема 4. Поняття «злочину» у кримінальному праві країн Європи	10
Тема 5. Кримінальне право країн-членів ЄС	11
Тема 6. Кримінально-процесуальне право країн Європи	12
Тема 7. Кримінально-виконавче право країн Європи	13
Тема 8. Міжнародне співробітництво країн Європи з протидії злочинності	14
Форми контролю та критерії оцінювання самостійної роботи	15
Орієнтовні теми індивідуальних завдань	16
Перелік рекомендованої літератури	17

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Кримінальне законодавство європейських країн» заснована на традиціях порівняльного правознавства, що, на відміну від традиційного підходу до вивчення законодавства окремих країн, дозволяє краще сформулювати у студентів навички порівняльно-правового аналізу та критичного мислення.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і становить переважну частину навчального навантаження з дисципліни (60 годин із 90). Її метою є поглиблення й систематизація теоретичних знань, формування вмінь самостійно працювати з іноземними нормативними актами та науковою літературою, а також розвиток здатності до порівняльно-правового аналізу кримінально-правових норм різних європейських країн.

Самостійна робота з дисципліни передбачає: опрацювання теоретичного матеріалу за питаннями кожної теми; виконання практичних завдань (складання порівняльних таблиць і схем, аналіз положень кримінальних кодексів європейських держав, написання есе та реферативних повідомлень); підготовку до семінарських (практичних) занять і до підсумкової модульної контрольної роботи; за бажанням — виконання індивідуальних завдань для отримання додаткових балів.

Ці методичні вказівки покликані допомогти здобувачеві раціонально організувати самостійну роботу, зорієнтуватися в обсязі матеріалу кожної теми та самостійно перевірити рівень його засвоєння.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Ефективна самостійна робота з дисципліни «Кримінальне законодавство європейських країн» передбачає дотримання таких рекомендацій:

1. розпочинайте опрацювання теми з ознайомлення з методичними рекомендаціями до неї та переліком питань для самостійного опрацювання, що окреслюють обов'язковий обсяг матеріалу;
2. працюйте з джерелами системно: спершу опрацюйте навчальну (підручники, посібники), а потім наукову літературу (статті, монографії) та нормативні акти, фіксуючи ключові поняття й дискусійні питання;
3. застосовуйте порівняльно-правовий метод як наскрізний інструмент: будь-яке поняття чи інститут зарубіжного права аналізуйте у зіставленні з відповідними категоріями кримінального права України;
4. оформлюйте результати опрацювання у вигляді конспектів, порівняльних таблиць, схем та тез — це полегшує систематизацію матеріалу й підготовку до контрольних заходів;
5. дотримуйтеся принципів академічної доброчесності: при використанні джерел обов'язково покликайтеся на них, уникайте плагіату й некоректних запозичень;
6. перевіряйте рівень засвоєння матеріалу за допомогою питань для самоконтролю, наведених у кінці кожної теми.

Результати самостійної роботи оцінюються під час семінарських (практичних) занять, перевірки письмових завдань та виконання підсумкової модульної контрольної роботи.

РОЗПОДІЛ ГОДИН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ТЕМАМИ

Тема	К-сть годин
Тема 1. Поняття сучасного порівняльного кримінального права	4
Тема 2. Історія розвитку кримінального права континентальної Європи	8
Тема 3. Тенденції розвитку кримінального права у Європі	8
Тема 4. Поняття «злочину» у кримінальному праві країн Європи	6
Тема 5. Кримінальне право країн-членів ЄС	4
Тема 6. Кримінально-процесуальне право країн Європи	4
Тема 7. Кримінально-виконавче право країн Європи	4
Тема 8. Міжнародне співробітництво країн Європи з протидії злочинності	10
Підготовка до підсумкової модульної контрольної роботи та узагальнююче повторення матеріалу курсу	12
Разом	60

ТЕМА 1.

«ПОНЯТТЯ СУЧАСНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

Кількість годин для самостійної роботи — 4.

Методичні рекомендації:

При самостійному опрацюванні теми зосередьтеся на з'ясуванні предмета, методу та функцій порівняльного кримінального права як самостійного напрямку юридичної науки. Чітко розмежуйте поняття «кримінально-правова система», «правова сім'я» та «система кримінального права». Опрацьовуючи питання про основні кримінально-правові системи сучасності (романо-германську, англо-саксонську, традиційні), складіть для себе систему критеріїв їх порівняння: джерела права, спосіб формулювання кримінально-правової норми, роль судової практики, структура кримінального закону. Саме ці критерії знадобляться у подальшому при аналізі законодавства конкретних держав.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Місце порівняльного кримінального права в системі юридичних наук та його співвідношення з кримінальним правом України, міжнародним та європейським кримінальним правом.
2. Функції порівняльного кримінального права (пізнавальна, прогностична, інтеграційна, законодавча, навчальна).
3. Етапи компаративістського дослідження кримінально-правової норми та типові методологічні помилки при порівнянні.
4. Поняття «правова сім'я» (за Р. Давідом) та його застосовність до кримінально-правової сфери.
5. Загальна характеристика традиційних та релігійних кримінально-правових систем у їх співвідношенні з європейською традицією.

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю основних кримінально-правових систем сучасності (романо-германська, англо-саксонська, традиційна/релігійна) за критеріями: джерела права, форма закріплення норми, роль прецеденту, структура кримінального закону, наявність кодифікації. Обсяг — 1 сторінка.
2. Підготуйте письмову відповідь-есе (до 2 сторінок) на запитання: «Чи є доцільним та можливим запозичення інститутів англо-саксонського

кримінального права у правову систему України?». Обґрунтуйте власну позицію з опорою щонайменше на два джерела.

3. На основі опрацьованої літератури сформулюйте власне визначення поняття «кримінально-правова система» та письмово порівняйте його з визначенням, наведеним в одному з підручників із переліку літератури.

Питання для самоконтролю:

1. Що є предметом порівняльного кримінального права?
2. У чому полягає сутність компаративістського (порівняльно-правового) методу?
3. Назвіть критерії розмежування кримінально-правових систем.
4. Чим романо-германська система кримінального права відрізняється від англо-саксонської?
5. Як співвідносяться поняття «система кримінального права» та «кримінально-правова система»?

Рекомендована література до теми:

1. Беньківський В. О. Компаративістика у вирішенні проблематики зв'язків у кримінальному праві. Юридичний бюлетень. 2020. № 13. С. 176–181. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/13/24.pdf>
2. Попко В. Зближення кримінально-правових систем в умовах глобалізації злочинності. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 227–237. URL: <http://pgpjourn.kiev.ua/archive/2021/1/40.pdf>
3. Порівняльне правознавство : підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.
4. Янчук Н. Д. Порівняльне кримінальне право: методологічне значення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2023. № 40. С. 39–45. URL: <https://chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/40/7.pdf>
5. Кузьмін Е. Е. Кримінальне право зарубіжних країн : навч.-метод. посібник. Одеса : Гельветика, 2018. 96 с.

ТЕМА 2.

«ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ЄВРОПИ»

Кількість годин для самостійної роботи — 8.

Методичні рекомендації:

Тема вимагає опрацювання значного історико-правового матеріалу, тому радимо побудувати роботу за хронологічним принципом, виокремлюючи для кожного періоду: соціально-політичні передумови, ключові пам'ятки права та концептуальні зрушення в розумінні злочину й покарання. Особливу увагу зверніть на вплив канонічного права в Середньовіччі, ідеї Просвітництва (Ч. Беккарія) та значення кодифікацій постреволуційної доби (Кримінальний кодекс Франції 1810 р.). Простежте, як формувалися принципи *nullum crimen sine lege* та пропорційності покарання, що згодом стали засадничими для всієї континентальної традиції.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Пам'ятки кримінального права Античності та раннього Середньовіччя (римське право, «варварські правди»).
2. «Кароліна» 1532 р. як пам'ятка кримінального та кримінально-процесуального права.
3. Вплив ідей Ч. Беккарія («Про злочини і покарання») на гуманізацію кримінального права.
4. Кримінальний кодекс Франції 1810 р. та його значення для континентальної кодифікаційної традиції.
5. Розвиток кримінально-правових шкіл (класична, антропологічна, соціологічна) у XIX – на початку XX ст.

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть хронологічну таблицю (періодизацію) розвитку кримінального права континентальної Європи з виокремленням не менше п'яти етапів; для кожного зазначте ключову пам'ятку права та характерну рису розуміння злочину і покарання.
2. Підготуйте реферативне повідомлення (3–4 сторінки) про одну з пам'яток кримінального права Європи («Кароліна», КК Франції 1810 р., Баварський КК 1813 р. А. Фейєрбаха — на вибір), розкривши історичні передумови ухвалення та основні новели.

3. Письмово проаналізуйте основні ідеї праці Ч. Беккарія «Про злочини і покарання» та визначте, які з них знайшли відображення в чинному Кримінальному кодексі України.

Питання для самоконтролю:

1. Який вплив справило канонічне право на кримінальне право Середньовіччя?
2. У чому полягало значення «Кароліни» 1532 р.?
3. Які ідеї Просвітництва вплинули на реформування кримінального права?
4. Чим характеризується Кримінальний кодекс Франції 1810 р.?
5. Чим відрізнялися погляди класичної та соціологічної шкіл кримінального права?

Рекомендована література до теми:

1. Хавронюк М. І. Історія кримінального права європейських країн : монографія. Київ : Істина, 2006. 192 с.
2. Галабурда Т. І. Етапи кодифікації австрійського кримінально-процесуального законодавства (XVI–XVIII ст.). Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 47, т. 1. С. 7–11.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37725/1/Posibnuk%20A.%20Grubinko%202014..pdf>
4. Пилипчук О. О. Основні віхи історії європейського права (XI–XVIII ст.). Історія науки і техніки. Вип. 11. С. 214–226. URL: <https://doi.org/10.32703/2415-7422-2017-7-11-214-226>
5. Пилипчук О. О. Розвиток європейського права в XIX столітті. Питання історії науки і техніки. 2018. № 1. С. 39–48. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/163475>

ТЕМА 3.

«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА У ЄВРОПІ»

Кількість годин для самостійної роботи — 8.

Методичні рекомендації:

При опрацюванні теми зосередьтеся на сучасних процесах, що визначають обличчя європейського кримінального права: гуманізації та депеналізації, інтернаціоналізації, європеїзації та гармонізації. Простежте, у який спосіб діяльність Ради Європи та практика Європейського суду з прав людини впливають на кримінально-правову політику держав. Окремо з'ясуйте співвідношення понять «міжнародне кримінальне право», «європейське кримінальне право» та «національне кримінальне право». Радимо ілюструвати кожну тенденцію конкретними прикладами із законодавства європейських держав або рішеннями ЄСПЛ.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Гуманізація та депеналізація кримінального права: зміст, форми прояву, межі.
2. Поняття інтернаціоналізації та європеїзації кримінального права, їх співвідношення.
3. Вплив практики ЄСПЛ (статті 6, 7 Конвенції) на національне кримінальне право та принцип законності.
4. Гармонізація та апроксимація кримінального законодавства держав-членів ЄС: правові підстави та межі.
5. Перспективні напрями розвитку кримінального права Європи (цифровізація, екологізація, відповідальність юридичних осіб).

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть аналітичну таблицю «Тенденції розвитку сучасного кримінального права Європи», у якій для кожної тенденції (гуманізація, депеналізація, інтернаціоналізація, європеїзація, цифровізація) наведіть її зміст та один конкретний приклад з європейського чи національного законодавства.
2. Оберіть одне рішення ЄСПЛ, що вплинуло на кримінальне право (наприклад, у справах щодо принципу *nullum crimen sine lege* чи *ne bis in idem*), та письмово проаналізуйте його значення для держав-учасниць (1–2 сторінки).

3. Підготуйте есе (до 2 сторінок) на тему «Європеїзація кримінального права: загроза національному суверенітету чи інструмент його модернізації?» з аргументацією власної позиції.

Питання для самоконтролю:

1. Що означають поняття «гуманізація» та «депеналізація» кримінального права?
2. Як співвідносяться інтернаціоналізація та європеїзація кримінального права?
3. Який механізм впливу ЄСПЛ на національне кримінальне право?
4. Що таке гармонізація (апроксимація) кримінального законодавства ЄС?
5. Назвіть основні прогнзовані напрями розвитку кримінального права Європи.

Рекомендована література до теми:

1. Балобанова Д. Загальні тенденції розвитку сучасного кримінального права (на прикладі деяких зарубіжних країн). Юридичний вісник. 2016. № 4. С. 136–142. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2016/2016_4.pdf
2. Березовська Н. Л. Тенденції сучасного кримінального права. Актуальні проблеми держави і права. 2014. № 1. С. 339–349.
3. Гончарук О. В. Передумови виникнення та перспективи розвитку європейського кримінального права. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 115 (ч. II). С. 66–70.
4. Шостак О. М. Європейські тенденції розвитку кримінального законодавства України. Юридичний бюлетень. 2018. Вип. 6. С. 200–205. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/6_2018/32.pdf
5. Buisman S. S. The Future of EU Substantive Criminal Law: Towards a Uniform Set of Criminalisation Principles at the EU level. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2022. № 30(2). P. 161–187. URL: <https://doi.org/10.1163/15718174-bja10032>

ТЕМА 4.

«ПОНЯТТЯ «ЗЛОЧИНУ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ КРАЇН ЄВРОПИ»

Кількість годин для самостійної роботи — 6.

Методичні рекомендації:

Центральне завдання теми — зрозуміти, як по-різному в європейських правопорядках конструюється поняття караного діяння. Зверніть увагу на дихотомію формального та матеріального визначення злочину, на тричленну (Франція: crime — délit — contravention) та дводільну класифікації злочинних діянь, а також на німецьку доктрину складу діяння (Tatbestand), протиправності та вини. Особливу увагу приділіть інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, який відсутній у класичному розумінні в багатьох пострадянських правопорядках. Усі поняття аналізуйте у порівнянні з відповідними категоріями КК України (кримінальне правопорушення, його класифікація, суб'єкт).

Питання для самостійного опрацювання:

1. Формальне та матеріальне визначення злочину (кримінального правопорушення) у законодавстві європейських держав.
2. Класифікація злочинних діянь: тричленна (Франція) та дводільна моделі; інститут кримінального проступку.
3. Німецька доктрина караного діяння: склад діяння (Tatbestand), протиправність, вина.
4. Особливості поняття та ознак суб'єкта злочину (вік, осудність) у праві європейських країн.
5. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: моделі (Франція, Нідерланди, ФРН) та її співвідношення з заходами кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за КК України.

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю поняття та класифікації караних діянь у трьох державах на вибір (наприклад, Франція, ФРН, Польща) і КК України за критеріями: визначення злочину, категорії діянь, критерій поділу, мінімальний вік відповідальності.
2. Підготуйте письмовий порівняльний аналіз (2–3 сторінки) інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб у двох європейських державах та зіставте його із заходами кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за розділом XIV-1 Загальної частини КК України.

3. Опрацюйте відповідні статті Кримінального кодексу однієї з європейських держав (у перекладі або мовою оригіналу) та випишіть законодавче визначення злочину; письмово прокоментуйте його ознаки.

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється формальне визначення злочину від матеріального?
2. У чому полягає тричленна класифікація злочинних діянь у праві Франції?
3. Назвіть елементи караного діяння за німецькою доктриною.
4. З якого віку настає кримінальна відповідальність у провідних європейських державах?
5. Які моделі кримінальної відповідальності юридичних осіб відомі праву держав Європи?

Рекомендована література до теми:

1. Галушко Б. С. Класифікація злочинів у зарубіжному законодавстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 29, т. 2. С. 120–123.
2. Жданова А. В. Визначення суб'єкта кримінального правопорушення в законах про кримінальну відповідальність України та країн Західної Європи: порівняльно-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 1. С. 270–275. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/51.pdf
3. Налуцишин В. В. Суб'єкт злочинного посягання: європейський досвід. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 4. С. 134–142. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_2/21.pdf
4. Манжул І. В. Інститут кримінального проступку у законодавстві зарубіжних країн. Наукові записки. Серія : Право. 2022. Вип. 12. С. 195–200. URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/141/126>
5. Шуп'яна М. Ю. Ознаки кримінально караного діяння: доктрина та практика Республіки Польща. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2021. № 49. С. 145–149.

ТЕМА 5.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС»

Кількість годин для самостійної роботи — 4.

Методичні рекомендації:

Рекомендуємо обрати для самостійного поглибленого вивчення одну державу-члена ЄС (бажано таку, що не розглядалася детально на занятті) та підготувати її кримінально-правову «візитівку»: джерела, структуру кримінального закону, особливості Загальної частини, систему покарань. Водночас пам'ятайте про дворівневність предмета теми: поряд із національним кримінальним правом окремих держав існує власне кримінально-правовий вимір права ЄС (компетенція за статтями 82–83 ДФЄС, директиви про гармонізацію). Зіставлення національного та наднаціонального рівнів — ключ до розуміння теми.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Компетенція ЄС у кримінально-правовій сфері: статті 82–83 Договору про функціонування ЄС.
2. Директиви ЄС як інструмент гармонізації матеріального кримінального права (тероризм, торгівля людьми, кіберзлочини, відмивання коштів).
3. Особливості кримінального права держав Західної Європи (ФРН, Франція) — джерела та структура закону.
4. Кримінальне право Скандинавського регіону та держав Південної Європи: характерні риси.
5. Кримінальне право держав Центрально-Східної Європи – членів ЄС (Польща, Чехія) у контексті пострадянської/постсоціалістичної трансформації.

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте аналітичну «візитівку» кримінального права однієї держави-члена ЄС (за вибором): джерела, структура КК, система покарань, одна характерна особливість Загальної частини. Обсяг — 2 сторінки.
2. Оберіть одну директиву ЄС, що гармонізує матеріальне кримінальне право (наприклад, Директиву 2017/541 про боротьбу з тероризмом), і письмово визначте, які мінімальні стандарти криміналізації вона встановлює для держав-членів.
3. Складіть порівняльну таблицю систем покарань двох держав-членів ЄС різних регіонів (наприклад, ФРН та Швеція) за критеріями: основні види

покарань, максимальний строк позбавлення волі, наявність/відсутність довічного ув'язнення, майнові покарання.

Питання для самоконтролю:

1. На яких положеннях установчих договорів ґрунтується кримінально-правова компетенція ЄС?
2. Що таке директива ЄС і як вона впливає на національне кримінальне право?
3. Назвіть характерні риси кримінального права держав Скандинавії.
4. Чим зумовлені особливості кримінального права постсоціалістичних держав-членів ЄС?
5. Які сфери злочинності підлягають гармонізації на рівні ЄС?

Рекомендована література до теми:

1. Анакіна Т. М., Чорнозуб Л. В. Гармонізація кримінального права держав-членів Європейського Союзу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 160–165. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/27.pdf
2. Давиденко М. Л. Основні напрями та етапи побудови спільної кримінальної політики Європейського Союзу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Вип. 24. С. 123–126.
3. Основи кримінальної політики Європейського Союзу : навч. посібник / уклад.: О. О. Житний, Г. С. Рибалко, Д. С. Слінько. Харків, 2022. 147 с.
4. Пашковський М. І. Кримінальне право ЄС: від Паризької угоди до Лісабону. Альманах міжнародного права. 2013. Вип. 1. С. 69–75. URL: <http://www.inlawalmanac.mgu.od.ua/v1/08.pdf>
5. Ambos K. European Criminal Law. Cambridge University Press, 2018. 663 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781316348628>

ТЕМА 6.

«КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО КРАЇН ЄВРОПИ»

Кількість годин для самостійної роботи — 4.

Методичні рекомендації:

При вивченні теми з'ясуйте поняття, джерела та особливості кримінального процесуального права європейських держав, а також його наднаціональний вимір. Окрему увагу приділіть впливу двох судових інституцій — Суду Справедливості ЄС та ЄСПЛ — на стандарти кримінального процесу (право на справедливий суд, презумпція невинуватості, право на захист). Розгляньте діяльність Євроюсту та інструменти процесуального співробітництва (Європейський ордер на арешт, Європейський слідчий ордер). Радимо співвіднести європейські процесуальні стандарти з відповідними положеннями КПК України.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття та джерела кримінального процесуального права ЄС; директиви як джерело.
2. Суд Справедливості ЄС та його роль у формуванні процесуальних стандартів.
3. Європейський ордер на арешт та Європейський слідчий ордер як інструменти співробітництва.
4. Діяльність Євроюсту та Європейської прокуратури (EPPO).
5. Вплив практики ЄСПЛ (стаття 6 Конвенції) на національний кримінальний процес європейських держав.

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть схему (або структуровану таблицю) інституцій ЄС у сфері кримінального правосуддя (Суд Справедливості ЄС, Євроюст, EPPO, OLAF) із зазначенням основних функцій кожної.
2. Підготуйте письмовий аналіз (1–2 сторінки) механізму дії Європейського ордера на арешт та порівняйте його з класичною процедурою екстрадиції.
3. Оберіть одне рішення ЄСПЛ щодо порушення статті 6 Конвенції та письмово визначте, які процесуальні гарантії воно захищає та як вони відображені у КПК України.

Питання для самоконтролю:

1. Що є джерелами кримінального процесуального права ЄС?

2. Яку роль відіграє Суд Справедливості ЄС у кримінально-процесуальній сфері?
3. Що таке Європейський ордер на арешт?
4. Які функції виконує Євроюст?
5. Як практика ЄСПЛ впливає на національний кримінальний процес?

Рекомендована література до теми:

1. Климкевич Р. А. Директиви як джерело кримінального процесуального права Європейського Союзу. Юридичний вісник. 2021. № 2. С. 47–53. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2021/5.pdf
2. Климкевич Р. А. Кримінальне процесуальне законодавство України та ЄС: порівняльно-правовий аспект. Нове українське право. 2022. Вип. 6, т. 1. С. 154–160. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.1.21>
3. Микитин Ю. І. Кримінальна процесуальна політика Європейського Союзу як частина політики ЄС у сфері боротьби зі злочинністю. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 190–195. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.35>
4. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) про Агентство ЄС з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст) № 2018/1727 від 14.11.2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/reglament-es-20181727.pdf>
5. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах (Страсбург, 20.04.1959). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_036

ТЕМА 7.

«КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО КРАЇН ЄВРОПИ»

Кількість годин для самостійної роботи — 4.

Методичні рекомендації:

Опрацьовуючи тему, зосередьтеся на європейських стандартах виконання покарань і поводження із засудженими, що сформовані передусім актами Ради Європи (Європейські пенітенціарні правила, Правила про пробацію). Проаналізуйте систему та види покарань у європейських державах, відзначивши тенденцію до розширення альтернатив позбавленню волі та розвитку інституту пробації. Окремо розгляньте механізми міжнародного співробітництва щодо виконання покарань (передача засуджених осіб). Усі питання радимо розглядати крізь призму прав людини та практики ЄСПЛ щодо умов тримання під вартою (стаття 3 Конвенції).

Питання для самостійного опрацювання:

1. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2) як стандарт поводження із засудженими.
2. Система та види покарань у державах Європи; майнові та обмежувальні покарання.
3. Інститут пробації: Правила Ради Європи про пробацію (CM/Rec(2010)1) та національні моделі.
4. Альтернативи позбавленню волі та відновне правосуддя в європейській пенітенціарній практиці.
5. Міжнародне співробітництво щодо виконання покарань: Конвенція про передачу засуджених осіб (1983).

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю систем покарань двох європейських держав (на вибір) із зазначенням основних і додаткових покарань та їх співвідношення з системою покарань за КК України.
2. Підготуйте письмову характеристику (1–2 сторінки) інституту пробації в одній з європейських держав з опорою на Правила Ради Європи про пробацію.
3. Опрацюйте Європейські пенітенціарні правила та выпишіть п'ять ключових стандартів поводження із засудженими; письмово оцініть рівень їх імплементації в законодавстві України.

Питання для самоконтролю:

1. Якими актами Ради Європи закріплено європейські пенітенціарні стандарти?
2. Які види покарань характерні для кримінального права європейських держав?
3. Що таке пробація та які її основні функції?
4. Як здійснюється передача засуджених осіб між державами?
5. Як практика ЄСПЛ впливає на умови виконання покарань?

Рекомендована література до теми:

1. Європейські пенітенціарні правила : Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів Ради Європи. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032
2. Про Правила Ради Європи про пробацію : Рекомендація № CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097>
3. Конвенція про передачу засуджених осіб : Конвенція Ради Європи від 21.03.1983. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
4. Муравйов В. Досвід Німеччини та Франції щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 240–244. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/47.pdf>
5. Романцова С. В. Досвід країн Європейського Союзу щодо захисту прав і свобод громадян у пенітенціарних установах. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 4. С. 387–393. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.62>

ТЕМА 8.

«МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КРАЇН ЄВРОПИ З ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ»

Кількість годин для самостійної роботи — 10.

Методичні рекомендації:

Це підсумкова та найбільш об'ємна за годинами тема, що інтегрує знання з усього курсу. Систематизуйте напрями, форми та конкретні механізми співробітництва європейських держав у протидії злочинності — як у межах ЄС, так і на платформі Ради Європи й ООН. Детально опрацюйте мандат, структуру та функції Європолу й Євроюсту, діяльність Європейської мережі попередження злочинності (EUCPN). Особливу увагу приділіть співробітництву України з європейськими інституціями (угоди з Європолем та Євроюстом, участь у конвенційних механізмах). Завершіть опрацювання теми узагальнюючим повторенням усього курсу, оскільки на останньому занятті проводиться модульна контрольна робота.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Форми та напрями міжнародного співробітництва європейських держав у протидії злочинності.
2. Європол: історія утворення, структура, функції та правовий статус.
3. Європейська мережа попередження злочинності (EUCPN) та превентивний напрям співпраці.
4. Конвенційні механізми Ради Європи (видача правопорушників, взаємна правова допомога, передача провадження).
5. Співробітництво України з ЄС та Радою Європи у сфері протидії злочинності (угоди з Європолем і Євроюстом).

Практичні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть зведену таблицю інституцій та механізмів європейського співробітництва у протидії злочинності (Європол, Євроюст, ЕРРО, EUCPN, Інтерпол) із зазначенням сфери діяльності та правової основи.
2. Підготуйте реферативне повідомлення (3–4 сторінки) про діяльність Європолу або про співробітництво України з Європолем та Євроюстом у воєнний і повоєнний період.
3. Узагальнююче завдання до курсу: складіть структурно-логічну схему «Рівні правового регулювання протидії злочинності в Європі» (національний — наднаціональний ЄС — Рада Європи — універсальний/ООН) з прикладами актів кожного рівня.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні форми міжнародного співробітництва у протидії злочинності в Європі?
2. Якими є структура та функції Європолу?
3. Чим діяльність Європолу відрізняється від діяльності Євроюсту?
4. Які конвенції Ради Європи регулюють співробітництво у кримінальних справах?
5. У яких формах здійснюється співробітництво України з європейськими інституціями?

Рекомендована література до теми:

1. Барбарян Д. А. Рівень злочинності в Європейському Союзі та організація боротьби з нею. Суспільство, економіка, право: теорія, методологія, концепції розвитку : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Інститут інноваційної освіти, 2020. 124 с.
2. Нуруллаєв І. С. Особливості конвенційного механізму міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю в Європейському Союзі (на прикладі протидії кіберзлочинності). Юридичний бюлетень. 2019. Вип. 10. С. 148–155. URL: http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2019/10_2019/22.pdf
3. Перепьолкін С. М. Правовий статус Агентства Європейського Союзу зі співробітництва правоохоронних органів (Європол). Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 270–274. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/253002/250252>
4. Європейська конвенція про видачу правопорушників (Париж, 13.12.1957). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_033
5. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / В. А. Грінчак, І. В. Земан, І. І. Когутич, О. К. Марін. Харків : Право, 2019. 440 с.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Контроль самостійної роботи здійснюється в межах загальної системи оцінювання навчальної дисципліни, що визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Методичними рекомендаціями про порядок оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у Навчально-науковому юридичному інституті.

Формами контролю самостійної роботи є: усне опитування та обговорення питань на семінарських (практичних) заняттях; перевірка письмових завдань (порівняльних таблиць, схем, есе, реферативних повідомлень); виконання підсумкової модульної контрольної роботи; перевірка індивідуальних завдань (за бажанням здобувача).

За результатами самостійної роботи здобувач може отримати до 5 балів, які додаються до підсумкового семестрового бала. Підсумкова модульна контрольна робота виконується на останньому семінарському (практичному) занятті, охоплює всі змістові теми й оцінюється максимально у 20 балів (1 описове завдання — 7 балів, 1 описове завдання нормативного змісту — 7 балів, 6 тестових запитань — по 1 балу).

За бажанням, для отримання додаткових балів, здобувачі можуть виконувати індивідуальні завдання за темами відповідних занять (максимально 5 балів). Підсумковою формою контролю з дисципліни є залік.

Критерії оцінювання письмових завдань самостійної роботи:

1. повнота та правильність розкриття питання, відповідність змісту завдання його меті;
2. застосування порівняльно-правового методу та наявність зіставлення із законодавством України;
3. обґрунтованість висновків і самостійність суджень;
4. коректність використання та оформлення джерел, дотримання академічної доброчесності;
5. структурованість, логічність та грамотність викладу.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальні завдання виконуються за бажанням здобувача для отримання додаткових балів (максимально — 5 балів). Завдання обирається кожним(-ою) здобувачем(-кою) самостійно й виконується у письмовому вигляді у термін до останнього семінарського (практичного) заняття. Кожне із завдань виконується одним здобувачем.

I. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем:

1. Джерела кримінального права Сполученого Королівства.
2. Принципи кримінальної відповідальності за кримінальним правом ФРН.
3. Поняття «злочину» у європейських країнах.
4. Класифікації злочинних діянь і їх значення в кримінальному праві країн Європи.
5. Кримінально-правові норми у документах Європейського Союзу.
6. Відповідальність юридичних осіб (корпорацій) за кримінальним законодавством європейських країн.
7. Особливості системи кримінальних покарань у європейських країнах.
8. Кримінально-процесуальне право країн Європи.
9. Кримінально-виконавче право країн Європи.
10. Документи Ради Європи як джерела кримінального права європейських країн.

II. Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

1. Історична періодизація розвитку кримінального права у Європі.
2. Сучасні європейські стандарти кримінального права.
3. Поняття «злочину» в кримінальному праві скандинавських країн.
4. Майнові покарання в кримінальному праві європейських країн.
5. Судовий прецедент як джерело кримінального права Сполученого Королівства.
6. Європейські стандарти кримінального процесу.
7. Рішення ЄСПЛ як джерела кримінального законодавства європейських країн.
8. Поняття «злочину» у посткомуністичних країнах Європи.
9. Поняття вини в кримінальному праві європейських країн.
10. Склад злочину у кримінальному праві європейських країн.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверочкіна Т. В. та ін. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. О. К. Вишнякова. Одеса : Фенікс, 2013. 869 с.
2. Анакіна Т. М., Чорнозуб Л. В. Гармонізація кримінального права держав-членів Європейського Союзу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 160–165.
3. Балобанова Д. Загальні тенденції розвитку сучасного кримінального права (на прикладі деяких зарубіжних країн). Юридичний вісник. 2016. № 4. С. 136–142.
4. Барбарян Д. А. Рівень злочинності в Європейському Союзі та організація боротьби з нею : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Інститут інноваційної освіти, 2020. 124 с.
5. Беньківський В. О. Компаративістика у вирішенні проблематики зв'язків у кримінальному праві. Юридичний бюлетень. 2020. № 13. С. 176–181.
6. Березовська Н. Л. Тенденції сучасного кримінального права. Актуальні проблеми держави і права. 2014. № 1. С. 339–349.
7. Галушко Б. С. Класифікація злочинів у зарубіжному законодавстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 29, т. 2. С. 120–123.
8. Грінчак В. А., Земан І. В., Когутич І. І., Марін О. К. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник. Харків : Право, 2019. 440 с.
9. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
10. Давиденко М. Л. Основні напрями та етапи побудови спільної кримінальної політики Європейського Союзу. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право». Вип. 24. С. 123–126.
11. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваїте, 2014. 944 с.
12. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах (Страсбург, 20.04.1959). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_036
13. Європейська конвенція про видачу правопорушників (Париж, 13.12.1957). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_033
14. Європейські пенітенціарні правила : Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів Ради Європи. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032

15. Жданова А. В. Визначення суб'єкта кримінального правопорушення в законах про кримінальну відповідальність України та країн Західної Європи. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 1. С. 270–275.
16. Зелінська Н. А., Пашковський М. І. Кримінальне право і право Європейського Союзу / за ред. О. К. Вишнякова. Одеса : Фенікс, 2013. С. 552–695.
17. Климкевич Р. А. Директиви як джерело кримінального процесуального права Європейського Союзу. Юридичний вісник. 2021. № 2. С. 47–53.
18. Климкевич Р. А. Кримінальне процесуальне законодавство України та ЄС: порівняльно-правовий аспект. Нове українське право. 2022. Вип. 6, т. 1. С. 154–160.
19. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 212 с.
20. Конвенція про передачу засуджених осіб : Конвенція Ради Європи від 21.03.1983. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
21. Корнієнко В. В. Особливості кримінального права ЄС: теоретико-правовий аспект. Форум права. 2011. № 1. С. 496–500.
22. Красницький І. В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2008. 232 с.
23. Кузьмін Е. Е. Кримінальне право зарубіжних країн : навч.-метод. посібник. Одеса : Гельветика, 2018. 96 с.
24. Манжул І. В. Інститут кримінального проступку у законодавстві зарубіжних країн. Наукові записки. Серія : Право. 2022. Вип. 12. С. 195–200.
25. Микитин Ю. І. Кримінальна процесуальна політика Європейського Союзу як частина політики ЄС у сфері боротьби зі злочинністю. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 190–195.
26. Муравйов В. Досвід Німеччини та Франції щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 240–244.
27. Налуцишин В. В. Суб'єкт злочинного посягання: європейський досвід. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 4. С. 134–142.
28. Нуруллаєв І. С. Особливості конвенційного механізму міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю в Європейському Союзі. Юридичний бюлетень. 2019. Вип. 10. С. 148–155.

29. Основи кримінальної політики Європейського Союзу : навч. посібник / уклад.: О. О. Житний, Г. С. Рибалко, Д. С. Слінько. Харків, 2022. 147 с.
30. Пашковський М. І. Кримінальне право ЄС: від Паризької угоди до Лісабону. Альманах міжнародного права. 2013. Вип. 1. С. 69–75.
31. Перепьолкін С. М. Правовий статус Агентства Європейського Союзу зі співробітництва правоохоронних органів (Європол). Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 270–274.
32. Пилипчук О. О. Основні віхи історії європейського права (XI–XVIII ст.). Історія науки і техніки. Вип. 11. С. 214–226.
33. Попко В. Зближення кримінально-правових систем в умовах глобалізації злочинності. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 227–237.
34. Порівняльне правознавство : підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.
35. Про Правила Ради Європи про пробацію : Рекомендація № CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097>
36. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) про Агентство ЄС з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст) № 2018/1727 від 14.11.2018.
37. Романцова С. В. Досвід країн Європейського Союзу щодо захисту прав і свобод громадян у пенітенціарних установах. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 4. С. 387–393.
38. Федотова Г. В. Особливості правового врегулювання інституту кримінального проступку в законодавстві Литовської Республіки та Республіки Польща. Право і суспільство. 2016. № 2, ч. 2. С. 152–156.
39. Хавронюк М. І. Історія кримінального права європейських країн : монографія. Київ : Істина, 2006. 192 с.
40. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
41. Шостак О. М. Європейські тенденції розвитку кримінального законодавства України. Юридичний бюлетень. 2018. Вип. 6. С. 200–205.
42. Шуп'яна М. Ю. Ознаки кримінально караного діяння: доктрина та практика Республіки Польща. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2021. № 49. С. 145–149.

43. Янчук Н. Д. Порівняльне кримінальне право: методологічне значення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2023. № 40. С. 39–45.
44. Ambos K. European Criminal Law. Cambridge University Press, 2018. 663 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781316348628>
45. Buisman S. S. The Future of EU Substantive Criminal Law. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2022. № 30(2). P. 161–187.
46. Kettunen M. Legitimizing European Criminal Law. Springer International Publishing, 2020. 278 p. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-16174-3>
47. Miettinen S. Criminal Law and Policy in the European Union. Routledge, 2012. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203077337>
48. Nuotio K. European Criminal Law. The Oxford Handbook of Criminal Law / eds M. D. Dubber, T. Hörnle. Oxford Academic, 2015.
49. Research Handbook on EU Criminal Law / eds V. Mitsilegas, M. Bergström, T. Konstadinides. Edward Elgar Publishing, 2016. 672 p.